

Dr. Pomázi István,
a Nemzetgazdasági Minisztérium
szakmai főtanácsadója
E-mail: istvan.pomazi@ngm.gov.hu

Új irányok a társadalmi haladás és jóllét mérésében

Egy nemzet jóllétét számos tényező befolyásolja, beleértve a gazdasági teljesítményt, az életminőséget, a környezet állapotát, a fenntarthatóságot, a társadalmi egyenlőséget és a személyes jóllétet. Eddig egy ország „hogylétét” jelentős mértékben hagyományos eszközökkel mérték, mint a bruttó hazai termék (GDP). A közgazdászok és statisztikusok már eddig is tisztában voltak azzal, hogy a GDP nem fed le mindent, ami egy társadalom jóllétét meghatározza. De az is igaz, hogy a GDP-t nem is erre a célra hozták létre. A nemzeti jóllét mérése ennél sokkal kiterjedtebb dimenzióban vizsgálja a jóllét alakulását.

A jóllét fogalma különböző közpolitikák központjában helyezkedik el, kezdve a társadalmi befogadástól egészen a környezeti fenntarthatóságig. A nemzeti jóllét mérése fontos információkat szolgáltat a politikakészítők és a polgárok számára a társadalmi és gazdasági haladásról, ezáltal hatással lehet a közpolitikák kialakítására és azok korrekciójára. Ezeknek a méréseknek a lényege, hogy elmozdulást tükröznek a kizárólag nemzeti számla alapú méréstől az emberi életminőség irányába. A jóllét mérése kapcsán számos közpolitikai kérdés merülhet fel. Hogyan lehet mérni a nemzeti jóllétet oly módon, hogy az rendszeres értékelését adja egy ország teljesítményének? Hogyan lehet hasznosítani a jóllétről szerzett információkat és adatokat a közpolitikák tervezéséhez és megvalósításához?

A politika érdeklődése növekszik olyan új indikátorok kidolgozása iránt, amelyek informatívabbak, mint a személyi jövedelem vagy a GDP, és azt mutatják, hogy jobban vagy rosszabbul élnek-e a polgárok.

Előrehaladás tapasztalható a mérésben és a kutatásokban, a szubjektív jóllét különböző dimenzióiban, mint például az egészség, a mortalitás, a termelékenység, a költséghatékonyság és a környezeti fenntarthatóság.

Az elmúlt időszakban a behaviorista közgazdaságtan kutatási potenciálja megnőtt, és segítséget nyújthat a jóllétet célzó közpolitikák kidolgozásához. A jóllét mérése jól használható a közpolitikák tervezéséhez, a végrehajtás nyomán követé-

séhez és értékeléséhez, továbbá elősegítheti az erőforrások célzottabb és jobb felhasználását.

A nemzeti jóllét alakulását jelző „műszerfal” és a jóllét valamennyi komponensét mérő index kidolgozása nagyon összetett feladat. A legnagyobb kihívás az, hogy milyen módon lehet összeegyeztetni a közvélemény és a szakértők álláspontját arról, mit is jelent a jóllét vagy a jó élet, mik ennek a fő összetevői, és mekkora azok relatív súlya az egész rendszerben.

A személyes jóllét azt fejezi ki, hogy az egyén élete mennyire alakul jól. Ezt vagy önértékeléssel (szubjektív) vagy külső tényezők értékelésével – mint például az egészségi állapottal vagy jövedelemmel (objektív) – lehet mérni.

A társadalmi csoport jólléte azt fejezi ki, hogy mennyire jól alakult egy csoport (nemek, etnikai csoportok, társadalmi osztályok, életkori osztályok, földrajzi eloszlás, munkahelyek szerinti megközelítés stb.) jólléte.

A nemzeti jóllét azt fejezi ki, hogy egy országban milyen irányba halad a társadalom általános jólléte, a gazdasági és környezeti összekapcsolódásokat is tekintve. A nemzeti jóllét mérése gyakran az egyéni jólléti mutatók aggregálásából áll össze és jeleníthető meg.

A szubjektív jóllét arra vonatkozik, hogyan gondolkodnak és éreznek az emberek saját életükről, milyen az érzelmi állapotuk, mennyire elégedettek az életük különböző összetevőivel vagy egészében az életükkel/sorsukkal.

Az objektív megközelítés a jóllét külső értékelésére vonatkozik, mérhető kritériumok használatával és a társadalmi kontextus értelmezésével.

Egyes országokban szakértői csoportokra bizzák a kulcsmutatók kidolgozását, míg más országokban a szakértők mellett bevonják a politikusokat és a polgárokat is az egész folyamatba.

Az utóbbi esztendőkből a *Statisztikai Szemle* egyre nagyobb figyelmet fordított a társadalmi haladás/fejlődés fogalmi tisztázásának, statisztikai és mérési módszereinek bemutatására. Ennek egyik legutóbbi bizonyítéka *Gáspár Tamás* átfogó tanulmánya a társadalmi-gazdasági fejlettség mérési rendszereiről (*Gáspár* [2013]). Egy korábbi cikkben a társadalmi haladás mérésére tett nemzetközi erőfeszítéseket tekintettem át (*Pomázi* [2010]). Jelen írás célja a társadalmi haladás és jóllét mérés nemzeti tapasztalatainak áttekintése. E dolgozat írásakor kiindulópontom az volt, hogy egy jól működő és hatékony állam legfontosabb célja az állampolgárok boldogulásának és boldogságának, objektív és szubjektív jóllétének elősegítése. Ezenkívül mindenütt megjelenik a gazdaság, a társadalom és a környezet egyensúlyának megteremtése, a fenntarthatóságnak mint alapelvnek és rendezőelvnek az érvényesítése. A haladás és jóllét mérésében szerzett jó gyakorlatokat néhány kiválasztott, fejlett OECD-ország példáján mutatom be. A vizsgált országok túlnyomó többsége (Ausztrália, Egyesült Államok, Egyesült Királyság, Írország, Kanada és Új-Zéland) szándékolatlan az angolszász (atlanti) értékrendet és kultúrkört képviseli, élen jár a nemzeti haladás

és jóllét koncepciójának értelmezésében, mérési módszertanának kidolgozásában. A skandináv jól(l)éti modellt Finnország példázza, amely az OECD-országok körében is úttörőnek tekinthető a nemzeti haladás mérésében és ennek közérthető bemutatásában a legmodernebb informatikai eszközök segítségével.

1. Nemzeti kezdeményezések a jóllét mérésére

Az utóbbi két évtizedben több kezdeményezés született a társadalmi haladás és a jóllét keretrendszerének, illetve mérésének kialakítására nemzetközi, nemzeti és helyi közösségi szinten egyaránt. (Lásd a Függelék.) Bár az alulról felfelé építkezés fontos a fogalmi keretek tisztázásához, a döntéshozóknak szintén meg kell határozniuk elképzeléseiket a társadalmi haladás mérésével kapcsolatban. Ehhez természetesen politikai akaratra is szükség van.

A haladás és általában a teljesítmény mérése során felmerülő legnagyobb akadály a változással szembeni társadalmi és intézményi ellenállás. Leginkább az az uralkodó felfogás megváltoztathatatlan, hogy a gazdasági növekedés az egyedüli „üdvözítő” cél. A döntéshozók körében ugyanis még általános az a nézet, hogy a gazdasági tevékenység növekedése mindenható orvosság a szegénység és a munkanélküliség ellen, valamint a társadalmi jólét egyetlen mérőeszköze a GDP. Az utóbbi években azonban egyre több nemzetközi és hazai kezdeményezés történt a GDP-t kiegészítő társadalmi és környezeti mutatók kidolgozására, illetve alkalmazására.

Nyilvánvaló az is, hogy a sokféle szubjektív megközelítés miatt nehéz az egyetértés a különböző szakterületek képviselői között a társadalmi haladás mérésében. Mindezek ellenére az ilyen irányú törekvések elengedhetetlenek a modern demokrácia működésének javításához és a kiegyensúlyozott közpolitika-készítéshez.

2. Ausztrália

A nemzeti haladás mérését (measuring Australia's progress – MAP) az Ausztrál Statisztikai Hivatal indította el 2002-ben, és 2010-ben hozta nyilvánosságra online a legutóbbi, egy évtizedet felölelő jelentését. A haladás mérése a fenntartható fejlődés három fő dimenziója (a társadalom, a gazdaság és a környezet) köré rendeződik; 17 fő tématerületet különít el, és mintegy 80 indikátort használ (ABS [2010]).

A legutóbbi évtizedben fontos kommunikációs eszközként jelentek meg a társadalmi-gazdasági és környezeti trendeket leíró eredménytáblák (scoreboard), műszerfalak (dashboard), közlekedési lámpák (traffic lights), mosolygó arcok (smiley faces) stb. Az ausztrál gyakorlatban a haladást mérő ún. vezérmutatók alakulását közlekedési lámpák jelzik. Ha az indikátor pozitív irányba mozog, akkor beszélhetünk előrehaladásról (progresszióról), ha negatív irányba, akkor pedig hátrahaladásról (regresszióról).

Az Ausztrál Statisztikai Hivatal meghatározása szerint a jó statisztikai mutató általában a következő elvárásoknak képes megfelelni:

- Az adott szakterületen politikailag releváns legyen.
- Jó minőségű és időszerű adatokon alapuljon.
- Legyen képes a különböző földrajzi szintek és társadalmi csoportok szerinti felbontásra.
- Érthető és könnyen értelmezhető legyen az átlagos olvasó számára is.

A haladást mérő indikátorok az élet egy adott vonatkozásának összegző leírását adják, és oly módon választják ki azokat, hogy világosan tárják fel egy adott időszak során végbemenő pozitív vagy negatív változásokat (trendeket). A haladást mérő indikátoroknak olyan statisztikai adatokon kell alapulniuk, amelyek az eredményeket és nem az inputokat fejezik ki. Például a születéskor várható élettartam kielégíti ezt az eredményességi kritériumot a hosszabb vagy rövidebb élethossz vonatkozásában. Ezen a területen input indikátornak tekinthető például az adott népességhez viszonyított orvosok száma.

Az ausztrál haladást mérő indikátorok objektív mérhető mutatók, mint például a várható élettartam vagy az oktatási-képzettségi szintek. Az ausztrál rendszer szándékosan kerülte a természeténél fogva szubjektív indikátorok használatát, mint a boldogság statisztikai mérőszámait. A mérési rendszerből szintén kimaradtak azok a mutatók (például a politikai szabadság foka), amelyek esetében nem alakult ki egyetértés a szakértők között, és további munka szükséges ezeknek a fontos területeknek az értelmes számszerűsítése érdekében. A boldogságot sokféleféppen lehet értelmezni, ezért bonyolult kidolgozni a felmérések kérdéseit, amelyek megbízható és megismételhető módon fedik le az emberek tapasztalatait. A boldogság mérése alapos kognitív és terepi vizsgálatokat igényel.

Nemkormányzati szervezetek kezdeményezésére jött létre az ausztrál nemzeti fejlődési index (Australian national development index – ANDI) kidolgozása, amely társadalmi igényeket elégít ki, hiszen az emberek szeretnék tudni, hogy az ország abba az irányba halad-e, mint amit ők szeretnének látni. A fejlődés mérésében tükröződik az az erkölcsi felelősség és a nemzedékek közötti szolidaritás is, hogy a következő nemzedékek számára pozitív gazdasági, társadalmi és környezeti örökséget hagyjak-e a társadalom mai képviselői (<http://www.andi.org.au/>).

Egy nemzet vagy közösség haladását azzal lehet mérni, milyen mértékben vagy ütemben közeledik a kitűzött célok és értékek megvalósítása felé. Mostanáig a haladásról folytatott nemzeti párbeszéd Ausztráliában főleg a gazdasági növekedésre irányult. Napjainkban a társadalmi és emberi haladáson egyre összetettebb fogalmat értenek, többek között az értékeket, az egyéni és közösségi célokat, valamint a jövő nemzedékek jóllétéhez szükséges erőforrások hatékony és fenntartható használatát. A haladás mérése nemcsak egyszerűen politikai kérdés a törvényhozók és technikai probléma a szakértők körében, hanem demokratikus ügy valamennyi ausztrál polgár számára. Az ANDI kidolgozása olyan közösségi kezdeményezés, amely az ausztrál demokráciát kívánja újjáéleszteni, és a nemzeti vitát ösztönzi egy közös jövőkép kialakításában.

Az ausztrál nemzeti fejlődési index az ausztrálok azon törekvésére irányul, hogy kifejezze azt, milyen országban szeretnének élni. Az index kidolgozása során 500 ezer polgár véleményét kérdezték meg. Az ANDI-t világos koncepcionális keret vezérli, holisztikus és integrált megközelítést alkalmazva, amely felöleli az emberek jóllétének előmozdítását szolgáló legfontosabb dimenzióit. Az ausztrál index fő tématerületei a következők: a gyermekek és fiatalok jólléte; a közösségi és regionális élet; a kultúra, pihenés és szabadidő eltöltése; a kormányzás és demokrácia; a gazdasági élet és prosperitás; az oktatás, tudás és kreativitás; a környezet és fenntarthatóság; az igazságosság, méltányosság és emberi jogok; az egészség; a bennszülött népesség jólléte; a munka és a munka-élet egyensúlya; a szubjektív jóllét és életelégedettség.

3. Új-Zéland

Új-Zéland a haladás mérésére a fenntartható fejlődés három dimenzióját (a gazdaságot, a társadalmat és a környezetet) érintő megközelítést alkalmazza. Az Új-Zélandi Statisztikai Hivatal (*Statistics New Zealand* [2010]) tette közzé a „Fő megállapítások Új-Zéland haladásáról a fenntartható fejlődés szemléletében: 2010” című jelentést, amely 16 kulcsindikátor segítségével méri Új-Zéland környezeti, gazdasági és társadalmi haladását. A jelentés a következő kérdésekre adott társadalmi válaszokon alapul:

- Szükségletek kielégítése – mennyire jól él a lakosság?
- Méltányosság – milyen jól osztják el a népesség körében a rendelkezésre álló erőforrásokat?
- Hatékonyság – milyen hatékonyan használja fel a társadalom az erőforrásokat?

– Az erőforrások megőrzése – mit és milyen állapotban hagy a társadalom a következő nemzedékek számára?

Az indikátorok által jelzett trendek pozitív vagy negatív elmozdulásokat mutatnak a fenntartható fejlődéshez viszonyítva (*Statistics New Zealand* [2010]). Az indikátorokat úgy választották ki, hogy képesek legyenek mérni az 1987 óta (ez mintegy egy nemzedéknyi időszak) bekövetkezett változásokat, amikor a Brundtland Bizottság elfogadta a fenntartható fejlődés azóta is széles körben elterjedt definícióját.

4. Kanada

A kanadai kormány kezdeményezésére a Waterloo Egyetem szakmai közreműködésével kezdődött el 2009-ben a kanadai jóléti index (Canadian index of well-being – CIW) kidolgozása és nyilvánosságra hozatala. Az index kialakítása azzal az egyszerű megközelítéssel kezdődött, hogy „azt kell mérni, ami számít (az embereknek)”. Ezt kiegészítették azzal a kérdéssel, hogy mit is tesznek (hogyan élnek) a kanadaiak valójában? Jobb lett-e a társadalom életminősége vagy rosszabb? Közelebb jutott-e az ország vagy távolabb egy olyan Kanadától, amelyben az emberek élni szeretnének? Ezek az egyszerű kérdések minden országban jogosan merülhetnek fel, és egyaránt érdekli a politikusokat és a polgárokat.

A CIW-et második alkalommal 2012 októberében hozták nyilvánosságra, és az 1994 és 2010 közötti időszakot fogta át. Ezen évek alatt a bruttó hazai termék (GDP) 28,9 százalékkal nőtt, ugyanakkor a jóléti index csak nagyon szerény 5,7 százalékkal emelkedett. Romlás következett be 2008 és 2010 között, amikor az index értéke 24 százalékkal csökkent a válságból való kilábalás ellenére. Az index elemzésekor bizonyos megállapításokra lehet jutni a tekintetben, hogy eltakar néhány összefüggést a gazdaság és a jólét kapcsolatában. Érdekes módon, amikor a gazdaság növekedett, a kanadai polgárok csak szerény javulást érzékeltek az életminőségükben. Ugyanakkor a gazdaság gyengélkedése idején aránytalanul esett vissza a jólét. Itt tehető fel az a kérdés, hogy a kormány valóban az emberek szükségleteire és értékeire adott-e megfelelő válaszokat (*Canadian Index of Wellbeing* [2012]).

A CIW egy ún. kompozit index, amelynek értéke lefelé vagy felfelé mozoghat a tőzsdei indexekhez (például a Dow Joneshoz) hasonlóan.

Sokféle meghatározás létezik a jólét fogalmára, a CIW a következő munkadefiníciót alkalmazta: a lehető legmagasabb életminőség megléte (elérése) központba helyezve, de nem kizárva más területeket, mint a jó életszínvonalat, egészséget, a fenntartható környezetet, az életképes közösségeket, a tanult népeiséget, a kiegyensúlyozott időfelhasználást, a demokratikus részvétel magas szintjét, a hozzáférést a pihenéshez és kultúrához.

A kanadai jólléti index megpróbálja kitölteni a közpolitikai diskurzusban tapasztalható szakadékot, és túlmegy a GDP-n mint tisztán gazdasági mércén. A GDP egyszerűen azon a paradigmán nyugszik, hogy a „több jobbat” jelent. A kanadai jólléti index túl akar lépni ezen a megrögződésen, és lényeges különbséget kíván tenni a társadalom számára hasznos és káros tevékenységek között. Abból indul ki, hogy a „kevesebb gyakran jobb”. A CIW a következő célokat tűzte ki:

- Támogassa azt a közös elképzelést, hogy valójában mit jelent a jóllét, és milyen elemek járulnak ehhez.
- Mérje a nemzeti haladást a közösen elképzelt jóllét felé vagy az attól való távolodást.
- Ösztönözze a vitákat a különböző politikákról, programokról és tevékenységekről, amelyek közelebb és gyorsabban visznek a jóllét elérése felé.
- Adjon a kanadai polgárok kezébe egy olyan eszközt, mellyel a politikaformálókkal és döntéshozókkal közösen támogathatják a jóllétet.
- Tájékoztassa a szakpolitikákat, ezzel segítve a politikaformálókat és döntéshozókat az intézkedéseik következményeiről a jóllétre vonatkozóan.
- Tegye lehetővé, hogy a kanadaiak összevethessék a jóllétüket mind az országon belül, mind más országokkal.

A kanadai jólléti index nyolc életminőség témakörében követi nyomon a változásokat: életképes közösségek, demokratikus részvétel, oktatás, környezet, egészséges népesség, pihenés és kultúra, életszínvonal és időfelhasználás.

Kitűnő, felhasználóbarát a megjelenítése az egyes jólléti/életminőségi kategóriáknak, ezáltal mindenki számára egyszerűen értelmezhető a haladás iránya (<https://uwaterloo.ca/canadian-index-wellbeing/resources/infographics>).

5. Egyesült Államok

A néhai *Edward Kennedy* massachusettsi demokrata szenátor és *Michael Enzi* wyomingi republikánus szenátor 2008-ban együtt terjesztették be az Egyesült Államok Kongresszusának a nemzeti kulcsindikátorokról szóló törvényjavaslatot. Ebben követelményként fogalmazták meg az ország jelenlegi helyzetének mérését, annak érdekében, hogy a vezetők és a polgárok megfelelő irányt határozzanak meg a nemzet számára, és biztosítsák az ehhez szükséges forrásokat. A törvényjavaslat szerint a nemzeti kulcsindikátorok rendszere konszolidálja az ország állapotát bemutató legfontosabb statisztikai adatokat, és azokat hozzáférhetővé teszi a polgárok számára. A

törvényjavaslatot betervező politikusok érvelése szerint a Kongresszus és az amerikai emberek nagy érdeklődést mutatnak az elérhető, átfogó és pártatlan információk és kulcsmutatók iránt, hogy értékelni tudják a nemzet helyzetét és haladását abszolút értelemben és más országokkal történő nemzetközi összevetésben egyaránt. A Kormányzati Ellenőrzési Hivatal (Government Accountability Office – GAO, az Egyesült Államokban ténylegesen ez a számvevőszék) a Nemzeti Kulcsindikátorok Rendszerének kialakítását javasolta a Kongresszusnak, amely 2010-ben – a törvény alapján – létrehozta a Nemzeti Kulcsindikátorok Bizottságát. Ennek nyolc tagját a Szenátusban és a Képviselőházban levő két párt paritásos alapon (két-két fő) jelöli. A Bizottság a Nemzeti Tudományos Akadémia kutatásaira támaszkodik, és külön megbízott egy nonprofit szervezetet, hogy hozzon létre egy intézetet a nemzeti kulcsindikátorok bemutatására. Az intézet még nem állt fel, de működtetnek egy honlapot a téma iránt érdeklődőknek (*State of the USA* [2010]). Eddig annyi történt, hogy a GAO 2011-ben egy jelentést tett közzé, amelyben bemutatták a hazai és a nemzetközi jó gyakorlatokat a haladás mérésére, de a kormányzat egyelőre még nem készített egyetlen szövetségi szintű jelentést sem a kulcsindikátorok felhasználásával. Ennek ellenére egyes szövetségi államok, régiók, városok és közösségek kezdeményezték a haladással, jólléttel és/vagy fenntarthatósággal kapcsolatos indikátorfejlesztést.

6. Egyesült Királyság

Az Egyesült Királyságban a nemzeti jóllét mérése program, hat hónapig tartó nemzeti vita után, 2010 novemberében – 175 eseménnyel, 2 750 résztvevővel és az online kérdőívre adott 34 ezer válasszal – zajlott le. Ezek alapján dolgozta ki a Nemzeti Statisztikai Hivatal a jóllét mérésének keretrendszerét. A keretrendszer 10 témakört fog át, beleértve az egészségügyet és az oktatást. Összesen 40 vezérmutatót alkalmaznak a jóllét mérésére. (Lásd a Függelék F1. táblázatát.) Ezeket a mutatókat használták fel az „Élet az Egyesült Királyságban 2012” című kiadványhoz és egy interaktív „mérőkerék” megalkotásához (*Office for National Statistics* [2012]).

A brit jólléti mérési rendszer nagy jelentőséget tulajdonít a személyes (szubjektív) jóllét értékelésének. A brit Nemzeti Statisztikai Hivatal 2013. július végén hozta nyilvánosságra a személyes jólléttel kapcsolatos éves lakossági felmérését, amely kiterjedt az étellel való elégedettségre, az élet értelmére és a boldogság fokára. Vizsgálták továbbá a különböző korosztályok és etnikai csoportok elégedettségét, amelyre természetes módon befolyással volt, hogy valakinek van-e munkája vagy munkanélküli. A britek étellel való elégedettségének mutatóit összehasonlították más európai országokéval is (*Office for National Statistics* [2013]).

7. Írország

A 2003 és 2005 közötti időszakra szóló társadalmi partnerségi szerződés felkérte az ír Központi Statisztikai Hivatalt, hogy támogassa a tényeken alapuló politikakészítést a társadalmi haladást mérő indikátorkészlet kidolgozásával. A hivatal 2003-ban jelentette meg először a „Írország fejlődésének mérése” című kiadványt. Azóta évente hozzák nyilvánosságra a nemzeti haladásról szóló jelentést: a 2011. évi 10 fő tématerületet, 49 altématerületet és 109 mutatót foglal magába. (Lásd az F2. táblázatot.) A mutatók több mint fele társadalmi témákat ölel fel, azt tükrözve, hogy a politika végső célja a társadalmi eredmények elérése (*Central Statistical Office* [2011]).

A jelentések a legtöbb indikátort nemzeti és nemzetközi kontextusban mutatják be. A nemzeti haladást idősoros adatok jelzik, míg a nemzetközi összevetés általában az EU-tagországokkal történik.

8. Finnország

A „Findicator” néven futó projektet a finn Miniszterelnöki Hivatal a Statisztikai Hivatallal közösen indította el 2009-ben. A projektben részt vettek az indikátorok fejlesztésével és az információszolgáltatással foglalkozó szakértők, a webes publikálásban és a statisztikai adatok vizualizálásában (megjelenítésében) járatos szakemberek. A Findicator végrehajtásában fontos szerepet játszottak a különböző közpolitikákért felelős minisztériumok és hivatalok munkatársai is.

Az OECD a finn kezdeményezést pozitívan értékelte, és más országokat is ösztönözte a finn példa követésére. A Findicator lényegében a társadalmi haladást mérő indikátorok sajátos gyűjteménye felhasználóbarát formában, összetételét a felhasználók és a szolgáltatók együttesen alakították ki azokból a mutatókból és statisztikákból, amelyek különböző formákban eddig is elérhetők voltak. A szolgáltatás azokat (a politikusokat, szakmai döntéshozókat, közszolgálati tisztviselőket, szakértőket, tanárokat, újságírókat és állampolgárokat) célozza meg, akiknek időszerű és megbízható információkra van szükségük a munkájukban a társadalmi haladásról.

A Findicator online formában angol, finn és svéd nyelveken jelenik meg, az egyes mutatókat rendszeresen frissítik, és nagyon jó a honlap kezelhetősége a felhasználók oldaláról (<http://www.findikaattori.fi/en>).

A projekt 12 szakpolitikai területen mintegy száz indikátort állít elő (a mutatók részletes felsorolását az F3. táblázat tartalmazza). Külön kell megemlíteni az indikátorok kiválasztásának folyamatát. Ez mindig kritikus az ilyen fajta tevékenységek során, hiszen „ahány ház, annyi szokás” alapján működik a mutatók kiválasztása és használata, ezért nem sikerül a legtöbb esetben a politikusok, a döntéshozók és a

szakértők között konszenzust kialakítani. A Findicator mutatóinak kiválasztásakor négy szakaszt különítettek el.

1. A nemzeti és nemzetközi indikátorkészletek áttekintése és a leginkább használatos mutatók azonosítása. A Findicator tervezési szakaszában számos, a társadalmi haladást mérő nemzeti és nemzetközi mutatókészletet vizsgáltak. Ennek eredményeként alakult ki a mintegy száz mutatóból álló lista, amelyet témakörök szerint csoportosítottak.

2. Szakmai konzultáció a potenciális felhasználókkal. A mutatólistát tovább finomították a politikai döntéshozatalban résztvevőkkel (parlamentari képviselők és szakértők, parlamenti pártok szakértői stb.).

3. A különböző kormányhivatalok szakértőinek és a tudományos kutatóintézetek képviselőinek bevonása a konzultációs folyamatba is.

4. A tartalom meghatározása. Az utolsó fázisban a mutatókészletet tovább finomították az adatok elérhetősége alapján.

Függelék

Az elmúlt két évtized fontosabb eseményei a társadalmi haladás és jóllét mérésében

1994 – Az Egyesült Nemzetek Szervezete nyilvánosságra hozza az első emberi fejlődés indexet (human development index – HDI).

2000 – A *Journal of Happiness Studies* első száma megjelenik.

2002 – A brit Miniszterelnöki Hivatal közzé teszi a „Elégedettség az étellel: az ismeretek jelenlegi állása és kormányzati hatása” (Life Satisfaction: The State of Knowledge and Implication for Government) című jelentését.

2007 – Az Európai Bizottság kezdeményezi a „GDP-n túl” (Beyond GDP) projektet.

2008 – *Nicolas Sarkozy* francia köztársasági elnök felállítja a „Gazdasági teljesítmény és társadalmi haladás mérésével foglalkozó bizottságot” (Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress – Stiglitz Bizottság).

2009 – Az OECD elkezd a Jobb Élet Kezdeményezést (Better Life Initiative) és a társadalmi haladás és jóllét mérésének munkaprogramját.

2010 – Az Egyesült Államok köztársasági elnöke felállítja a Nemzeti Kulcsindikátorokkal foglalkozó Bizottságot (Commission on Key National Indicators), és 70 millió dollárt biztosít annak működéséhez.

2010 – *David Cameron* brit miniszterelnök felkérésére az Egyesült Királyság Nemzeti Statisztikai Hivatala megkezdi a nemzeti jóllét méréséhez szükséges statisztikai programot.

2011 – Az Egyesült Államok Nemzeti Kutatási Tanácsa (US National Research Council), az Öregedéssel Foglalkozó Nemzeti Intézet az Egyesült Királyság Gazdasági és Szociális Kutatási Tanácsával (UK’s Economic and Social Research Council) karöltve felállítja a szubjektív jóllét és a közpolitika kapcsolatát vizsgáló szakértői munkacsoportot.

2011 – Az Egyesült Nemzetek Szervezete közgyűlési határozata a boldogságról.

2012 – Az ENSZ magas szintű találkozója a boldogságról és jóllétről.

Az Egyesült Királyság nemzeti jólléti témakörei és mutatói

Egyéni jóllét	Társadalmi kapcsolatok	Egészség	A munka világa	Lakókörnyezet
<p>Az étellel való közepes/magas elégedettség szintje (százalék)</p> <p>A végzett tevékenységek értékének közepes/magas szintje (százalék)</p> <p>Azon személyek, akik tegnap a boldogság közepes/magas szintjét jelezték (százalék)</p> <p>Azon személyek, akik tegnap közepes/alacsony aggodalmat jelentettek (százalék)</p>	<p>A családi étellel való átlagos elégedettség (1–10)</p> <p>A társadalmi étellel túlnyomórészt vagy teljesen elégedettek (százalék)</p> <p>Azon személyek, akik válságos helyzetben valóban tudnak valakire támaszkodni (százalék)</p>	<p>Születéskor várható egészséges élettartam – Nők</p> <p>Születéskor várható egészséges élettartam – Férfiak</p> <p>Hosszú ideje betegségben és fogyatékkal élők (százalék)</p> <p>Az egészségükkel túlnyomórészt vagy teljesen elégedettek (százalék)</p> <p>Azon személyek, akik valószínűsíthető pszichológiai zavart vagy mentális betegséget mutatnak (százalék)</p>	<p>Munkanélküliségi ráta</p> <p>A munkájukkal túlnyomórészt vagy teljesen elégedettek (százalék)</p> <p>A szabadidejük nagyságával túlnyomórészt vagy teljesen elégedettek (százalék)</p> <p>A szabadidejük felhasználásával túlnyomórészt vagy teljesen elégedettek (százalék)</p> <p>Az évente egynél több önkéntes munkát végzetek (százalék)</p>	<p>Személy elleni bűncselekmények (ezer felnőtt lakosra)</p> <p>Sötétedés után végzett egyedüli séta során nagy vagy megfelelő biztonságot érzők (százalék)</p> <p>Legalább egyszer egy héten zöld területekhez hozzájutók (százalék)</p> <p>A szomszédsághoz magukat tartozóknak vallók (százalék)</p>
Személyi pénzügyek	Oktatás és képességek	Gazdaság	Kormányzás, demokratikus részvétel, vezetésbe vetett bizalom	Természeti környezet
<p>A fenntartási költségek levonását követően az átlagjövedelem 60 százalékánál alacsonyabb jövedelemmel rendelkező háztartásokban élő személyek (százalék)</p> <p>Egy háztartásra jutó átlagos vagyon, beleértve a nyugdíjvagyon</p> <p>A háztartásuk jövedelmével túlnyomórészt vagy teljesen elégedettek (százalék)</p> <p>A pénzügyileg eléggé vagy nagyon nehéz helyzetben levők (százalék)</p>	<p>Az emberi tőke – az egyének képességeinek, tudásának és kompetenciáinak értéke a munkaerőpiacon (milliárd angol font)</p> <p>Az öt vagy annál több GCSE* A–C fokozattal (beleértve az angolt és a matematikát) rendelkezők (százalék)</p> <p>A 16–64 év közötti korosztályon belül a képzéssel nem rendelkező lakosok (százalék)</p>	<p>Egy főre jutó háztartási reáljövedelem</p> <p>Egy főre jutó nettó nemzeti reáljövedelem</p> <p>Nettó államadósság a GDP százalékában</p> <p>Fogyasztói árindekszel mért inflációs ráta</p>	<p>A regisztrált szavazók közül a szavazók aránya (százalék)</p> <p>A Nemzeti Parlamentben bízó személyek (százalék)</p> <p>A nemzeti kormányban bízó személyek (százalék)</p>	<p>Üvegházhatású gázok összkibocsátása (millió tonna)</p> <p>Légszennyező anyagok – PM10 (ezer tonna)</p> <p>Védett területek kiterjedése (millió hektár)</p> <p>Megújuló forrásokból származó energiafogyasztás</p>

* General certificate of secondary education. Angliában, Walesben és Észak-Írországbán a középfokú oktatásban használt minősítési rendszer.

Írország nemzeti haladás kulcsmutatói

Gazdaság	Innováció és technológiai fejlesztés	Foglalkoztatás és munkanélküliség	Társadalmi kohézió	Oktatás
Bruttó hazai termék (GDP) Államadósság Államháztartási egyenleg Bruttó tőkeállomány Nemzetközi tranzakciók Nemzetközi kereskedelem Valutaárfolyamok Harmonizált fogyasztói index Árak Árszintek az EU-val összevetve	K+F kiadások Szabadalmi bejelentések Háztartások internet hozzáférése	Foglalkoztatási ráta Munkatermelékenység Munkanélküliségi ráta Munkanélküli háztartások Idősebb foglalkoztatottak aránya	Társadalombiztosítási kiadások Szegénységi kockázat Nemek közötti fizetési szakadék Választási részvétel Hivatalos fejlesztési segítség (official development assistance – ODA)	Oktatási kiadások Tanuló-tanár arány Felsőfokú oktatás Műveltség Korai iskolaelhagyók
Egészség	Népesség	Lakáshelyzet	Bűnözés	Környezet
Egészségügyi kiadások Várható életkor	Népesség korösszetétele Vándorlás Eltartottak aránya Termékenység Egyszülős családok Egyedül élő személyek Válások	Elkészült lakások Jelzálogkölcsonők	Felderített bűncselekmények Felderített szabálysértések Emberölések	Üvegházhatású gázok kibocsátása A gazdaság energiaintenzitása Folyók vízminősége Városi levegőminőség Savas eső prekursorok Hulladékgazdálkodás Közlekedés

Finnország társadalmi haladás-mutatói

Közlekedés és urbanizáció	Kultúra	Gazdaság	Oktatás és kutatás	Energia	Környezet és természeti erőforrások
Átlagos ingázási távolság Határátlépések Szelessávú internetszolgáltatás Belföldi és külföldi utazások Személygépkocsik első regisztrációja Közúti teherszállítás Közúti közlekedési balesetek Vezetékes és mobiltelefonálás Urbanizáció	Kulturális események látogatottsága Kreatív művészeti hobbi Kulturális részvétel az információshálózatokban Könyvtárak látogatottsága A kultúra hozzáadott értéke	Csődeljárások Építőipar Fogyasztói bizalom Nemzetgazdasági ágak hozzáadott értéke Pénz- és tőkevédelmek Gazdasági növekedés (GDP) Külkereskedelem GDP/fő Államadósság és költségvetési hiány Vállalkozások globalizációja Behozatal és kivitel Ipari termelési trendek Infláció Gazdasági trendek Kis- és középvállalkozások Adózás Teljes kormányzati kiadások	Népszerűség iskolai végzettsége Oktatási szintekbe való belépés Szabadalmi eljárások Előrehaladás a felsőfokú tanulmányokban Kutatás és fejlesztés	Villamosenergia-termelés és -fogyasztás Energiafelhasználás Végző energiafelhasználás Megújuló energiaforrások	Kék és zöld alga helyzet a szárazföldi vizekben Kék és zöld alga helyzet a tengerekben Halfogás Hulladékketkeztetés Gabonafélék termelése Üvegházhatású gázok kibocsátása Erdőállomány folyónövedék és csökkenés Átlaghőmérséklet változása Fenyegetett fajok Teljes anyagszükséglet

(A táblázat folytatása a következő oldalon.)

(Folytatás.)

Egészség	Jövedelem, kiadások és eladósodottság	Munkaerőpiac	Részvétel	Népesség	Biztonság
Öregedés és az idősök funkcionális képessége	Szegénység kockázata Adósság rendezése	Fizetések és bérek alakulása	Nemzetközi fejlesztési együttműködés	Népesség korszerkezete Gyermekjólét	Bűnözésnek való kitettség
Alkohollal összefüggő halálozás	Háztartások végső fogyasztási kiadásai	Eltartottak aránya	Tagság érdekképviseleti szervezetekben	A korszerkezet alakulása	Bűncselekménytől való félelem
Gyermekhalandóság	Háztartások eladósodottsága	Foglalkoztatottak nemzetgazdasági áganként	Választási részvétel	Családtípusok	Emberölések
Isémiás szívbetegség miatti halálozás	Jövedelmi különbségek	Foglalkoztatottság szintje		Termékenység	Nemzetközi válságkezelés
Elhízás	Háztartások jövedelme	Nyugdíjba vonulás várható ideje		Várható élettartam	Fiatalkori bűnözés
Fizikai testgyakorlás	Lakásárak	Tartós munkanélküliség		Népességszám változása	Katonai szolgálat
Rokkantnyugdíjasok	Szociális segélyek	Részidős és határozott idejű foglalkoztatottság		Háztartások mérete	Büntető törvénykönyv hatálya alá tartozó törvénysértések
Dohányzás		Munkanélküliség aránya			Erőszakos bűncselekmények
Öngyilkosság					Hajlandóság a haza védelmére
Egy főre jutó alkoholfogyasztás					

Irodalom

- ABS (AUSTRALIAN BUREAU OF STATISTICS) [2010]: *Measures of Australia's Progress. Is Life in Australia Getting Better?* [http://www.abs.gov.au/ausstats/abs@.nsf/Lookup/by%20Subject/1370.0~2010~Main%20Features~Home%20page%20\(1\)](http://www.abs.gov.au/ausstats/abs@.nsf/Lookup/by%20Subject/1370.0~2010~Main%20Features~Home%20page%20(1))
- ANDI (AUSTRALIAN NATIONAL DEVELOPMENT INDEX) [2013]: <http://www.andi.org.au/>
- CANADIAN INDEX OF WELLBEING [2012]: *How are Canadians Really Doing? The 2012 CIW Report*. University of Waterloo. Waterloo. https://uwaterloo.ca/canadian-index-wellbeing/sites/ca.canadian-index-wellbeing/files/uploads/files/CIW2012-HowAreCanadiansReallyDoing-23Oct2012_0.pdf
- CENTRAL STATISTICAL OFFICE [2011]: *Measuring Ireland's Progress 2011*. Dublin. <http://www.cso.ie/en/media/csoie/releasespublications/documents/otherreleases/2011/measuringirelandsprogress2011.pdf>
- GÁSPÁR T. [2013]: A társadalmi-gazdasági fejlettség mérési rendszerei. *Statisztikai Szemle*. 91. évf. 1. sz. 77–92. old.
- HALL, J. – RICKARD, L. [2013]: People, Progress and Participation. How Initiatives Measuring Social Progress Yield Benefits Beyond Better Metrics. *Bertelsmann Stiftung*. No. 1. pp. 1–87.
- OFFICE FOR NATIONAL STATISTICS [2013]: *Personal Well-being in the UK, 2012/13*. Statistical Bulletin. London. http://www.ons.gov.uk/ons/dcp171778_319478.pdf
- POMÁZI I. [2010]: A társadalmi haladás mérése. *Statisztikai Szemle*. 88. évf. 3. sz. 221–235. old.
- PRIME MINISTER'S OFFICE FINLAND, STATISTICS FINLAND [2013]: *Indicator.fi –The Society at Large*. <http://www.findikaattori.fi/en>
- SELF, A. – THOMAS, J. – RANDALL, C. [2012]: *Measuring National Well-being: Life in the UK 2012*. Office for National Statistics. London. http://www.ons.gov.uk/ons/dcp171766_287415.pdf
- STATE OF THE USA [2010]: *Congress Appoints Key National Indicators Commission*. <http://www.stateoftheusa.org/>
- STATISTICS NEW ZEALAND [2010]: *Key Findings on New Zealand's Progress Using a Sustainable Development Approach 2010*. http://www.stats.govt.nz/browse_for_stats/environment/sustainable_development/key-findings-2010.aspx
- US CONGRESS [2008]: *A Bill to Establish Key National Indicator System*. <http://www.stateoftheusa.org/assets/Key%20National%20Indicators%20Act%20of%202008.pdf>